

Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi

Abant Journal of Cultural Studies

2023, 8(16): 81 – 94

Doru Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*

Examining the Cartoon Doru in Terms of Values Education

Elif TABAK¹ Güzin Yasemin TUNÇAY²

Geliş Tarihi (Received): 01.09.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 21.10.2023

Yayın Tarihi (Published): 23.10.2023

Öz: Değerler, toplumların günümüze kadar getirdikleri tarihi birikimleridir ve toplumlar bu tarihi birikimlerini nesilden nesille aktararak geleceğe emin adımlarla ilerlemek isterler. Bu nedenle değerler hem toplumlar hem de toplumu oluşturan bireyler için önemlidir. Millî ve manevî değerlerin nesilden nesille aktarılması için çocukların eğitimine önem verilmelidir. Değer eğitimi aile de başlayarak, okul ve sosyal çevre ile devam eder. Günümüzde ise kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile çizgi filmlerde bu görevi üstlenmeye başlamıştır. Bu bağlamda ekranlara gelen yapımların içeriklerinin incelenmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmamızın amacı TRT Çocuk kanalında yayınlanan Doru çizgi filminde yer alan değerlerin nasıl ele alındığını belirlemektir. Doru çizgi filminde yer alan değerler Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yenilenen müfredat da kök değer olarak belirlenmiş olan; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu çalışmadaki veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak toplanmıştır. Çizgi filmde değerlerin nasıl ele alındığı, hangi sıklıkla ele alındığı betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Doru çizgi filminde yapılan analizler sonucunda; en çok yer verilen değer sevgi değeri olduğu, onu öz denetim ve yardımseverlik değerlerinin izlediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra çalışmada en az adalet değerine yer verilirken; vatanseverlik değerine hiç yer verilmediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çizgi Film, Çocuk, Değer, Değerler Eğitimi, Doru

&

Abstract: Values are the historical accumulations that societies have brought so far, and societies want to move to the future confidently by passing down such historical accumulations from generation to generation. Therefore, values are important for both societies and members who make up societies. To pass down national and spiritual values from generation to generation, great importance should be given to children's education. Value education begins with the family and continues with the school and social environment. With the spread of mass media, cartoons have today undertaken this task. It is thus of critical importance to analyse the content of shows aired on TV channels. The aim of this study was to explore how values are treated in the cartoon called Doru aired on the Kids Channel of the Turkish Radio and Television Corporation (TRT). The values in the cartoon Doru were analysed in relation to the following values defined as core values in the curriculum revised by the Ministry of National Education: justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, and helpfulness. The data were collected using document analysis, which is a form of qualitative research. Descriptive analysis was used to determine how values are treated in the cartoon Doru aired on the TRT Kids Channel and how often they are treated. The results of the analysis of the cartoon Doru showed that the most often treated value was love, followed by the values of self-control and helpfulness. The least often treated value was justice, while the value of patriotism was never treated.

Keywords: Cartoon, Child, Value, Values education, Doru

Atıf/Cite as: Tabak, E., Tunçay, G. Y. (2023). Doru Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi, Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 8 (16): 81-94.

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akader>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2016 – Bolu

* Makale ilk yazarın, ikinci yazarın danışmanlığında Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Yüksek Lisans programı kapsamında yazmış olduğu tez çalışmasıdır.

¹ Çocuk Gelişim Uzmanı, Mareşal Çakmak İlkokulu Anasınıfı Öğretmeni, e-posta: eliftabak22@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0862-5593

² Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, e-posta: gyasemintuncay@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4872-1096

Giriş

Çocukların gelişimine etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Bunlardan birisi de kitle iletişim araçlarıdır. Çocukların üzerinde en çok etkiye sahip olan kitle iletişim aracı televizyondur. Televizyonda yayınlanan programlar çocuğun duygularına, hayallerine ve yaşantısına hitap ederek çocukları etkisi altına almaktadır. Çocuğun izlediği programların çocuğu etkileme durumu çocuğun yaşına, gelişim özelliğine, ailesel yapısına, izlediği programın içeriğine göre farklılık göstermektedir (Büyükbaykal, 2012; Dinç, 2010; Karaca, 2019). Televizyon çocukların gelişimlerine etki ettiği kadar, değerlerin ve kültürel özelliklerinde aktarılmasını sağlayan bir araçtır. Televizyon, kültürel değerleri ve bireyin üstlendiği rolleri işitsel ve görsel öğeler ile destekleyerek bireylerin öğrenmesini kolaylaştırmaktadır (Sadioğlu, Turan, Dikmen, Yılmaz ve Özkan, 2018). Çocuklar toplumlar için önemli olan değerleri farklı yollarla öğrenebilir. Gelişen teknoloji ile basılı, yazılı ve dijital ortamda birçok program geliştirilmektedir. Bu programlar çocukları olumlu veya olumsuz olarak etkileyebilir. Bu programların uzmanlar tarafından incelendiğinde çocukların değer öğretimine ve gelişimlerine olumlu katkı sağlayacaktır.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde değer kavramı şöyle tanımlanmaktadır: “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” (TDK, 2020). Evrensel değerler, dünya üzerinde bireylerin birbirlerini anlamasına ve ortak bir noktada buluşmasını sağlarlar. Yerel değerler ise bir topluluk içerisinde bireylerin kendisi olabilmeyi, öz benliğini ve kendisini koruyabilmesini ayrıca toplumda refah ve huzur için de yaşamasını sağlayan değerlerdir (İnan, 2016). Değerler, toplumun kültürel kimliğinin oluşmasını sağlayan yapı taşlarıdır (ŞahinS., 2019). Temelini ailenin attığı değerler eğitimi okul ve sosyal çevrede devam eder. Değerler eğitimi çocuklara oyun yoluyla ya da kitle iletişim araçları ile de verilebilir (Bozkurt, 2017). Çocuklarda değerler eğitiminin amacı; insanların evrensel, ahlaki, toplumsal ve kültürel değerlerin önemi üzerinde durup kültürüne sahip çıkan sorumluluk sahibi, hoşgörülü, demokratik, bilinçli bireylerden oluşan bir toplum oluşturmaktır. Ayrıca amaç bireylerin değerlerini özümsemesini, benimsemesini ve sahip çıkmasını sağlamaktır. Böylece yaşadığımız dünyayı daha yaşanabilir ve güvenilir bir hale gelmesine katkı sağlar (Altan, 2011; Şahin N., 2019).

Değer aktarımı konusunda toplumlar yenilikçi tutumlar sergilemekte ve bu konuda eğitimler düzenlemektedirler. Çocukların en çok ilgisini çeken çizgi filmler değer aktarımında olumlu ve olumsuz bir etkiye sahip olmaktadır. Bu amaçtan hareketle değer kazanımındaki rolünü belirlemek amacıyla TRT Çocuk kanalında yayımlanan Doru çizgi filmi analiz edilmiştir. Doru çizgi filminin araştırma konusu olarak alınmasında; Sadioğlu ve vd. (2018) yaptıkları çalışmada çocuklar tarafından en çok izlenen ikinci çizgi film olması ve İnan’ın 2016 yılında yaptığı çalışmada Doru çizgi filminin reytinglerde ilk 100’ün içinde olması etkili olmuştur. Bu nedenle Doru çizgi filmi değerler eğitimi açısından derinlemesine analiz edilmiştir.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 18 Temmuz 2017 tarihinde “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine” başlığıyla yayınladığı bu bildirisinde Değerler Eğitimi’ne ilişkin “on kök değer” den bahsedilmiştir. Bu değerler: “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” olarak sunulmuştur. Bu araştırma da MEB tarafından belirlenen on kök değerlerin Doru çizgi filminde nasıl ele alındığını belirlenmeye çalışılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın temel amacı MEB tarafından belirlenen on kök değerlerin Doru çizgi filminde de nasıl ele alındığını belirlemektir. Değerlerin Doru çizgi filminde nasıl işlendiğini belirlemeye yönelik yapılan bu çalışma nitel araştırma özelliği taşımaktadır. Araştırmanın verileri, çizgi filmin bölümlerinden

oluşmaktadır. Her bir bölümün videosu belge niteliği taşıdığı için araştırmanın tekniği “Doküman İncelemesi” olarak belirlenmiştir. Doküman incelemesi; araştırılması amaçlanan olgu ve olayların yer aldığı basılı, yazılı ve elektronik materyallerin analizini kapsayan bir veri toplama yöntemidir (Kıral, 2020).

Veri Toplama Araçları

Doru çizgi filminde yer alan verilerin toplanması için hazırlanan sorular çocuk gelişimi, okul öncesi alanında uzman olan, çalışma alanları çocuk gelişimi ve medya olan uzmanların görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşlerine uygun olarak düzenlenen form verilerin toplanması için kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Doru çizgi filmi bu araştırmanın temel veri kaynağıdır ve verilerin toplanmasında nitel veri toplama tekniklerinden doküman incelenmesi kullanılmıştır. Çalışmada doküman inceleme sürecinde TRT Çocuk kanalında yayınlanan Doru çizgi filminin 45 bölümünün videoları ele alınmıştır. Bu bölümler MEB’in belirlemiş olduğu on kök değer çerçevesinde incelenmiştir. 2012 yılında yayınlanmaya başlanan ve hala tekrar bölümleri TRT Çocuk kanalında yayınlanan Doru çizgi filminin bütün bölümleri araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırma için 1 Mart 2021 tarihinde Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurul’undan izin alınmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmanın verileri betimsel araştırma yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel araştırma; “Araştırma için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması” olmak üzere dört aşamadan oluşur (Çimen, 2019).

Betimsel araştırma için çerçeve oluşturma

Araştırmanın en önemli basamağı yapılacak olan analiz ile ilgili bir çerçeve oluşturmaktır. Bu araştırmanın çerçevesini kök değerler olarak belirlenen; Adalet, Dostluk, Dürüstlük, Sabır, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Öz Denetim, Vatanseverlik ve Yardımseverlik oluşturmaktadır. Doru çizgi filminin 45 bölümü çerçeveye yerleştirilen bu değerler etrafında incelenmiştir. İnceleme sırasında bu değerlere ilişkin olumsuz örneklerinin olup olmadığına da bakılmıştır.

Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi

İzlenen bölümlerdeki değerlerin görülebilmesi ve doğru bir yorumlama yapılabilmesi için word üzerinde 5 ana başlık belirlenmiştir. Bu başlıklar “kişi, zaman, söz, değer ve fiil” dir. Değer sütununda izlenen bölümlerde geçen değerler belirtilmiştir. Zaman sütunu incelenen belgenin görsel yayın olması nedeniyle gerekli görülmüştür. Zaman sütununda değer verildiği cümlelerin veya davranışın hangi dakikada başladığı belirtilmiştir. Söz sütununda ilgili kök değere ulaşılmasını sağlayan açıklamalara, cümlelere, diyaloglara yer verilmiştir. Fiil sütununda ise ilgili kök değer için belirlenmiş olan jest ve mimikler, davranışlar yer almaktadır. Kişi bölümünde ise o değere ilişkin olan açıklamanın, cümlelerin, jest, ses tonu ve mimiğin kimin tarafından ortaya konulduğu hakkında bize bilgi vermektedir. Bu bilgilerin her biri birbiriyle ilişkilidir ve bir sonraki adım olan bulgular bölümünde bize çıkarım yapmakta yardımcı olacaktır. Veri toplama sürecinde her biri 13-14dk. arası süren bölümler izlenmiş ve tablo şablonuna her bölüm için bulunan veriler yazılarak çözümlene yapılmıştır.

Bulguların tanımlanması

Bulguları yorumlayabilmek için çözümlene yapılan 45 bölümde yer alan değerlerin sıklığına bakılmış ve bir tablo oluşturulmuştur. Bu değerler yüzdelik ve frekans değerleri alınmıştır.

Bulguların yorumlanması

Bu bölümde ele alınan bulgular geniş ifadelerle ifade edilmiştir. Ele alınan değerler anlamlandırılmış ve diğer değerler ile bağlantısının olup olmadığına bakılmıştır. Ayrıca o değer büyük resimde ne ifade ettiğine bakılmıştır. Tanımlanan ve şablona aktararak çözümlenen bölümler sistematik bir şekilde incelenerek değerlendirme ve yorumlama yapılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla ilk öncelikle bulgulara ulaşma süreci bütün ayrıntıları ile raporlaştırılmıştır. Raporlaştırma sürecinde kişi, zaman, söz, fiil ve değer başlıkları altında veriler tablolaştırılmıştır. Zaman belirteci verildiği için istenildiğinde o bölümdeki zaman aralığına bakılarak ulaşılmak istenilen bilgilere ulaşılabilecektir.

Uzman görüşlerine göre yapılan kapsam geçerlilik oranlarında ilk olarak elde edilen kapsam geçerlilik oranı 0,99 altında olduğu için uzman görüşüne yönelik sorulan sorularda ifadelerde değişikliğe gidilmiş ve ifadelerdeki değişikliklerden sonra elde edilen sonuçlar 0,99 üzerinde olduğu için formdan madde çıkarılmamıştır.

Araştırmanın güvenilirliği için bu konuda bilgi sahibi olan bir uzman da Doru çizgi filminin bölümlerini incelemiş ve raporlaştırma sürecinde kişi, zaman, söz, fiil ve değer sütunlarından oluşan tabloya gerekli verileri işlemiştir. İki gözlemci arasında uyum istatistikleri incelendiğinde anlamlı ve yüksek derecede uyumun olduğu görülmüştür ($p < 0,05$; ICC=0,734; Kappa=0,733).

Tablo 1. Güvenirlik İstatistikleri

Kappa	ICC	95% Confidence Interval for ICC		P
0,789	0,803	0,641	0,821	0,0001

Bulgular

Doru çizgi filminin başlangıcında, tanıtım şarkısı yer almaktadır. Şarkının sözleri şu şekildedir:

Koş hadi koş hadi koş

Koş özgürce ormanda

Yelen uçuşsun rüzgârda

Koş hadi koş hadi koş

Doru gidiyor dörtnala

Koş koş Doru hadi koş

Karatay hemen yanında

Hadi koş hadi koş hadi koş

Peşinden ayrılma sürünün

Koş Doru koş Doru koş

Her gün yeni bir macera (TRT Çocuk, 2021).

Şarkı sözlerinde “Karatay hemen yanında” derken dostluk ve sevgi değerine ulaşılabilir. Peşinden ayrılma sürünün” ifadesinde ise birlik ve beraberliğin ifade edildiğini söyleyebiliriz. Bu ifadelerden yola çıkarak Doru çizgi filminin şarkı sözlerinde de değerlere vurgu yapıldığı söylenilebilir.

Tablo 2. Doru çizgi filminde yer alan değerler ve sayısı

DEĞERLER	n	%
Sevgi	138	17,06
Özdenetim	128	16
Yardımselik	119	14,7
Sorumluluk	99	12,3
Dostluk	98	12,2
Saygı	71	8,84
Olumsuz saygı (hayvan için)	33	4,1
Dürüstlük	23	2,7
Doğaya sevgi	22	2,7
Sabır	22	2,7
Hayvana sevgi	20	2,5
Olumsuz sevgi (hayvan için)	11	1,4
Olumsuz saygı (insan için)	7	0,87
Adalet	5	0,62
Olumsuz saygı (doğa için)	3	0,2
Olumsuz yardımselik	3	0,2
Olumsuz adalet	3	0,2
TOPLAM	804	100

Doru çizgi filminde yer alan değerler alt kategorilere ayrılarak değerlendirilmiştir. Doru çizgi filminde değer ve alt değerler incelendiğinde 19 değer içerisinde en çok kullanılan değer %17,06 oranında sevgi değeri olduğu, bu değeri %16 oranında ise öz denetim değerinin izlediği görülmüştür. Gözlemlenen değerler içinde en az kullanılan değer %0,62 oranı ile adalet değeri olduğu görülmüştür. Doru çizgi filminin izlenen 45 bölümünde 804 değere rastlanmıştır, bunlardan sadece 60 tanesinde olumsuz ifadelerle değerler verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 3. Doru çizgi filminde davranışlar ile ifade edilen değerler dağılımı tablosu

DEĞERLER	n	%
Sevgi	35	36,84
Yardımseverlik	15	15,79
Olumsuz Saygı (hayvan için)	9	9,47
Saygı	8	8,42
Sorumluluk	7	7,37
Dostluk	6	6,32
Öz Denetim	3	3,16
Sabır	3	3,16
Olumsuz Sevgi (hayvan için)	2	2,11
Adalet	2	2,11
Hayvana Sevgi	2	2,11
Olumsuz Saygı (insan için)	1	1,05
Olumsuz Saygı (doğa için)	1	1,05
Dürüstlük	1	1,05
TOPLAM	95	100,00

Doru çizgi filminde davranışsal olarak ekrana yansıyan değerlerin dağılımına baktığımızda en çok davranışsal olarak ifade edilen değerlerin %36,84 oranında sevgi değeri olduğu görülmüştür. Davranışsal olarak en az ifade edilen değerlerin ise %1,05 ile dürüstlük değeri olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Tanışma bölümünde yer alan değerlerin dağılımı tablo

DEĞERLER	n	%
Sevgi	5	21,73
Öz Denetim	5	21,73
Yardımseverlik	4	17,39
Saygı	2	8,69
Sorumluluk	2	8,69
Dostluk	2	8,69
Hayvana Sevgi	1	4,34
Olumsuz saygı (insana karşı)	1	4,34
Sabır	1	4,34
TOPLAM	23	100,00

Doru çizgi filminin "Tanışma" bölümünde gözlenen değerlerin dağılımı incelendiğinde en çok kullanılan değerlerin %21,73 oranında öz denetim ve aynı oranında sevgi değerinin olduğu görülmüştür. En az gözlenen değer %4,34 oranı ile sabır değeri olmuştur. Doru çizgi filminin bu bölümünde sadece bir ifadesinde olumsuz ifadeye yer verilmiştir.

Tanışma bölümünde; sirkten kaçan hayvanların Doru ile tanışmasını ve dost olmasını, bu sırada Doru'nun annesi Doru Kırsak'ın çiftlik sahipleri tarafından yıldıya bırakılması anlatılmaktadır. Bu bölümde gözlemlenen değerlerin sözel ve davranışsal ifadelerine:

6.35 dk. Pars'ın sirk sahiplerinden kaçarken yorulmasından dolayı "Şurada bir çiftlik var oraya saklanabiliriz" ifadesi öz denetim değerini,

9.54 dk. Sirk sahibi olan Patron'un çiftçiye "Rahatsız ettiğim için özür dilerim" ifadesi saygı değerine,

10.45 dk. Çiçi'nin sığındıkları ahırdan çıkmak için Doru'ya "Hey dostum buradan çıkmamız gerekiyor. Bize yardım eder misin?" ifadesi yardımseverlik değerine,

11. 12.28 dk. Doru'nun sirkten kaçan hayvanlar ile birlikte ormana ilerlerken "Beni izleyin bu taraftan" ifadesi öz denetim değerine örnek olarak verilebilir.

Tablo 5. Zafer bölümünde yer alan değerlerin dağılımı tablosu

DEĞERLER	n	%
Dostluk	8	40,0
Yardımseverlik	4	20,0
Sorumluluk	2	10,0
Olumsuz saygı(hayvana)	2	10,0
Sevgi	1	5,0
Özdenetim	1	5,0
Saygı	1	5,0
Olumsuz Yardımseverlik	1	5,0
TOPLAM	20	100,00

Doru çizgi filminin "Zafer" bölümünde gözlenen değerlerin dağılımı incelendiğinde en çok kullanılan değer %40 oranıyla dostluk değeri olduğu ve dostluk değerini %20 oranıyla yardımseverlik değerinin izlediği tespit edilmiştir.

Bu bölümde Kiki, Çiçi, Dobi; Parsı aramaya başlamışlar ve onu bulmuşlardır. Doru Kısırak ve Çalkır da yıldıya bırakılan ama tekrar yakalanan atları kurtarmaya çalışmaktadır. Bu sırada Doru da Badi ve Patron tarafından yakalanmıştır. Hepsinin farklı mücadeleler yaşadığı bu bölümde gözlemlenen değerlerin sözel ve davranışsal ifadelerine:

48 sn. Kurt kötü bir şekilde kahkaha atarak "Önce sizi teker teker yakalayacağım. Sonra Doru denilen o at bizi Kırat'a götürecektir. Kırat'ı yendiğimde ise ormanın hâkimi olacağım ve sizde bana hizmet edeceksiniz" ifadesi olumsuz saygı değerine,

2.02 dk. Çiçi'nin "Parsı bulmalıyız. Başı dertte olabilir" ifadesi dostluk değerine,

9.29 dk. Kiki'nin Pars'ın ipini çözmeye çalışması davranışı yardımseverlik değerine,

9.38 dk. Pars'ın "İyi ki geldiniz dostlarım. Beni yalnız bırakmayacağınızı biliyordum" ifadesi dostluk ve sevgi değerine,

11.52 dk. Yıldıya bırakılan atların yakalandığını gören Çalkır'ın "Atları oradan kurtarmalıyız" ifadesi yardımseverlik değerine örnek olarak verilebilir.

Tablo 6. Yeni Arkadaşlık bölümünde yer alan değerlerin dağılımı tablosu

DEĞERLER	n	%
Sorumluluk	4	22,2
Öz Denetim	3	16,7
Sevgi	3	16,7
Saygı	2	11,1
Dostluk	2	11,1
Yardımselik	2	11,1
Doğaya Sevgi	1	5,6
Hayvana Sevgi	1	5,6
TOPLAM	18	100,00

Doru'nun Karatay ile tanıştığı "Yeni Arkadaşlık" bölümünde gözlenen değerlerin dağılımı incelendiğinde en çok kullanılan değer %22,2 oranında sorumluluk değeri olduğu, sorumluluk değerini, öz denetim ve sevgi değerinin takip ettiği görülmüştür.

Yeni arkadaşlık bölümünde Doru'nun annesini yakalayan çiftlik sahiplerinin arkasından giderken Karatay ile karşılaşmasını ve dost olmasını anlatmaktadır. Bu bölümde gözlemlenen değerlerin sözel ve davranışsal ifadelerine:

2.04 dk. Doru'nun "Annemi bulmalıyım" ifadesi sorumluluk değerine,

8.51 dk. Doruya etrafı gezdiren Karatay'ın şelaleyi göstererek "İşte bu civarda en sevdiğim yer" diye söylemesi doğaya sevgi değerine,

11.22 dk. Yeltay'ın yavrusuna gidebilmek için şaha kalkarak kurtulmaya çalışması sevgi değerine,

12.24 dk. Karatay sürüsünün de çiftlik sahipleri tarafından yakalandığını gördüğünde üzülmüştür. Karatay'ın bu haini gören Doru, Karatay'a "Üzülme kurtaracağız onları dostum. Hiç merak etme" diye söylemesi dostluk değerine örnek olarak gösterilebilir.

Tablo 7. Ağrı Otu bölümünde yer alan değerlerin dağılımı tablosu

DEĞERLER	n	%
Sevgi	5	23,8
Öz Denetim	4	19,0
Saygı	4	19,0
Dostluk	4	19,0
Sorumluluk	2	9,5
Yardımselik	2	9,5
TOPLAM	21	100,00

Doru çizgi filminin "Ağrı Otu" bölümünde yer alan değerlerin dağılımı incelendiğinde en çok kullanılan değer %23,8 oranında sevgi değeri olduğu görülmüştür. Sorumluluk ve yardımselik değerinin %9,5; dostluk, saygı ve öz denetim değerinin %19 oranında olduğu gözlenmiştir.

Ağrı otu bölümünde; Karatay çok sevdiği böğürtlenlerden fazlaca yiyince hastalanır. Sürünün üyeleri Karatay'ı iyileştirmek için ağrı otu ararlar ancak çiftçiler hepsini toplamıştır. Doru'nun da ağrı otu bulmak için çiftliğe gittiği bu bölümde gözlemlenen değerlerin sözel ve davranışsal ifadelerine:

4.25 dk. Hastalanan Karatay'a annesi Yeltay'ın "Karatay yavrum iyi misin" demesi sevgi değerine,

5.09 dk. Kırat'ın "Mide ağrısını geçirmek için bildiğim bir bitki var. Ağrı otu. Ama çiftçiler ağrı otunu bu mevsimde toplar. Hayvanları hastalanırsa çiftlikten çıkmayıp, kolayca ulaşım yedirebilsinler diye. O yüzden civarda ağrı otu bulmak pek kolay olmayabilir" ifadesi yardımseverlik ve öz denetim değerine,

8.15 dk. Doru'nun "Karatay dayan dostum. Ağrı otunu bulup geleceğim, sık dişini" diye söylemesi yardımseverlik ve dostluk değerine,

10.07 dk. Doru'nun çiftlikteki hayvanlardan arkadaşı için ağrı otu isterken "Merhaba arkadaşım için ağrı otu alabilir miyim?" ifadesi saygı değerine örnek olarak verilebilir.

Tablo 8. Yumurta bölümünde yer alan değerlerin dağılımı tablosu

DEĞERLER	n	%
Yardımseverlik	4	25,0
Öz Denetim	4	25,0
Dostluk	3	18,8
Sevgi	3	18,8
Sorumluluk	1	6,3
Sabır	1	6,3
TOPLAM	16	100,00

Doru çizgi filminin "Yumurta" bölümünde yer alan değerlerin dağılımı incelendiğinde en çok kullanılan değerlerin %25 oranında öz denetim ve yardımseverlik değerleri olduğu görülmektedir. Bu değerleri %18,8 oranlarıyla sevgi ve dostluk değeri takip etmektedir.

Yumurta bölümünde; Doru ve Karatay'ın şelaleye giderken kayalıklarda buldukları yumurtayı kırılmadan yuvalarına götürmeleri sırasında yaşadıklarını, Demirkır ve Kırat'ın da yardımıyla yumurtayı yuvaya ulaştırmalarını anlatmaktadır. Bu bölümde gözlemlenen değerlerin sözel ve davranışsal ifadelerine:

4.18 dk. Doru'nun yerde gördüğü yumurtaya bakarak "Yumurtayı burada tek başına bırakamayız. Ya bir şey olursa" ifadesi sorumluluk ve yardımseverlik değerine,

4.49 dk. Şahin yumurtasını bulsun diye Doru ve Karatay'ın şaha kalkarak onun dikkatini çekmeye çalışması öz denetim değerine,

5.16 dk. Doru'nun "Hayır, hemen vazgeçmeyelim her zaman başka bir yolu vardır" ifadesi sabır ve öz denetim değerine,

11.41 dk. Karatay'ın "Doru'yu ve yumurtayı merak ettim" ifadesi sevgi değerine örnek olarak verilebilir.

Tablo 9. Birlik Olmak bölümünde yer alan değerlerin dağılımı tablosu

DEĞERLER	n	%
Saygı	4	18,2
Dostluk	3	13,6
Yardıms severlik	3	13,6
Öz Denetim	3	13,6
Sorumluluk	2	9,2
Dürüstlük	2	9,2
Sevgi	2	9,2
Olumsuz Sevgi (Hayvan için)	1	4,5
Adalet	1	4,5
Sabır	1	4,5
TOPLAM	22	100,00

Doru çizgi filminin “Birlik Olmak” bölümünde yer alan değerlerin dağılımı incelendiğinde en çok gözlemlenen değer %18,2 oranı ile saygı değeri, saygı değerinden sonra en çok gözlenen değerlerin öz denetim, dostluk ve yardıms severlik değerleri olduğu gözlenmiştir. Ayrıca Birlik Olmak bölümünde, incelenen on kök değerden vatanseverlik hariç hepsine yer verildiği de tespit edilmiştir.

Birlik Olmak bölümünde; Karatay, Alaca, Doru ve Gelincik ormanda oyun oynarken Gelincik’in bir anda yere düşüp polenlerle kaplanması nedeniyle hep birlikte şelaleye gitmişlerdir. Şelalede yıkanırken Bilge’nin yardım isteğine kayıtsız kalamayıp ona yardım etmelerini ve Bilge’yi kartal yuvasından kurtarmalarını anlatmaktadır. Bu bölümde gözlemlenen değerlerin sözel ve davranışsal ifadelerine:

2.02 dk. Gelincik’i şelaleye götürmek isteyen Doru’nun “Karatay buna ben sebep oldum. O yüzden Gelincik’i yalnız bırakmam. Siz bizi burada bekleyin hemen döneriz” ifadesi sorumluluk ve dürüstlük değerine,

6.24 dk. Kartalın yuvasına götürdüğü Bilge’ye Kırat’ın “Endişelenme eski dostum seni oradan kurtaracağız” diye söylemesi yardıms severlik değerine,

8.04 dk. Kırat’ın kaplumbağaya “Eski dostum biraz daha sabret” diye söylemesi sabır değerine,

10.04 dk. Kurtarılan Bilge’nin “Çocuklar benim için yaptığımız bu iyiliği asla unutmayacağım. Beni kurtardığınız için size çok teşekkür ederim” ifadesi saygı ve sevgi değerine örnek olarak gösterilebilir.

Tartışma

Ateş ve vd. (2021) yaptıkları çalışmada belirledikleri 15 değer Pisi çizgi filmde ne sıklıkta ele alındığı ele almışlar ve en çok sevgi değerine yer verildiğini tespit etmişlerdir. Sevim (2013)’in yaptığı araştırmasında da üç yerli üç yabancı çizgi film değerler açısından karşılaştırmış ve en çok sevgi değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Kaymak ve Öğretir Özçelik (2020)’in yaptığı araştırmalarında Vikingler çizgi filmde de ne çok yer verilen değer sevgi değeri olduğunu bulmuşlardır. Buna göre konuyla ilgili yapılan araştırmalarda filmlerde çoğunlukla sevgi değerine yer verildiği görülmüştür. Bu araştırmada aynı sonuç elde edilmiştir.

Çizgi filmler çocukların en çok tercih ettikleri program olması ve çizgi film kahramanlarının rol model olması nedeniyle kahramanların taşıdığı özelliklerde önem arz etmektedir. Türkmen'in 2012 yılında yaptığı "Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Pepee" çalışmasında; çizgi filmler ile evrensel değerleri yeni nesillere aktarıldığı ve kültür aktarımında çizgi filmlerin önemli olduğunu, ayrıca kültürel değerlerin aktarımında çocukların Pepee'yi rol model alabileceğini ifade etmiştir. Doru çizgi filminde değerler; kahramanların ifadeleri ve davranışları ile olaylara karşı yaklaşımları ile çocuklara sunulmuştur.

Çizgi filmlerde yer alan değerlerin incelenmesi ile yapılan çalışmalar incelendiğinde Sevim 2013 yılında yaptığı çalışmada 12 yerli, 43 yabancı çizgi film incelemiştir. Araştırma sonucunda incelenen çizgi filmlerde "sevgi, saygı, hoşgörü, iş birliği, adil olma, çalışkanlık, sorumluluk, temizlik, dürüstlük, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, paylaşma" değerlerine yer verildiği görülmüştür. Turp Özdemir'in 2020 yılında yaptığı çalışmada Rafadan Tayfa, ANKA, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu, Alpman, Hızlı Ayaklar, İstanbul Muhafızları çizgi filmlerini hem değerler eğitimi açısından hem de Türkçe öğretimine olan katkısı bakımından incelemiştir. Araştırma sonucunda sorumluluk, öz denetim, sevgi, dostluk, yardımseverlik değerlerinin incelenen çizgi filmlerde yaygın olarak yer verildiği görülmüştür. Yapılan bu araştırmalarda Doru çizgi filmine yer verilmemiştir. Ancak ele alınan değerlerden dostluk, yardımseverlik, sorumluluk, saygı, dürüstlük, adil olma incelenen değerler olarak bu araştırmalarla benzerlik göstermiştir. Bu değerlerin tamamına Doru çizgi filminde de yer verilmiştir.

Doru çizgi filminde kuşaklar arasında uyumlu bir ilişkinin olduğu, büyüklerine saygı duydukları ve tecrübelerin aktarıldığı sahneler yer almaktadır. Bu sahneler yaşlılara duyulan saygı ve toplumsallaşma açısından önem taşımaktadır. Canatan (2008) yaygın olarak kullanılan kitle iletişim araçlarında yaşlılara ve yaşlılığa dair olumlu bilgilere yer verilmesinin toplumsallaşmada ve kültürel değerlerimizin korunmasında yararlı olacağı ifade edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında Doru çizgi filminde yaşlılar ile ilgili bölümlerin benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Doru çizgi filminin değerler açısından incelenmesi sonucunda en az işlenen değer adalet değeri olduğu görülmektedir. Adalet hem davranışsal hem de sözel olarak işlenmesi en zor olan değerlerden biri olması ayrıca izleyici grubunun çoğunluğunun somut işlemler döneminde (adalet gibi soyut bir kavramı algılayamaması) olması nedeniyle en az işlenen değerlerdendir. Ateş ve vd. (2021) yaptıkları araştırmalarında da en az işlenen değer adalet değeri olduğu sonucuna varmışlardır.

Uzman ellerden çıkmış çizgi filmlerin çocuğun gelişimine katkı sağladığı, çocukların hayal dünyasını zenginleştirdiği ve olaylara karşı farklı bakış açısı kazandırdığı görülmektedir. Çizgi filmlerin yapım ekibinde bir pedagojik danışmanın bulunması sayesinde hedef kitle olarak çocuklara değerlerin aktarılabilmesini ifade edilmektedir (Türkmen, 2012; Yağlı, 2013; İnan, 2016; Karakuş, 2015) Yapılan bu çalışmalara baktığımızda yapım ekibinde bir Pedagojik Danışman olan Doru çizgi filminin çocukların gelişimini iyi yönde destekleyeceğini ve değer aktarımında da etkili olacağını söylenebilir.

Doru çizgi filminde olumlu değerlerin yanı sıra az sayıda da olsa olumsuz ifadeler yer verildiği görülmektedir. Yaşam sadece olumlu duygulardan ibaret değildir. Bu nedenle çocukların hayatında yer alan ve etkilendiği bir merci olan ekranda sadece olumlu ifadeleri ve davranışları görmesi çocuk için olumsuz sonuçlara yol açabilir. Az sayıda da olsa olumsuz ifadeye yer verilmesinin bu sebepten olduğu düşünülebilir. Şahin S.'in 2019 yılında yapmış olduğu tez çalışmasında Arı Maya ve Rafadan Tayfa çizgi filmlerinin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı ile ilişkisi incelemiştir. Araştırma sonucunda değerlerin aktarımında izlenen iki çizgi filmde de olumlu örneklerin yanında olumsuz örnek teşkil eden davranışlarında olduğu görülmüştür. Ayrıca Karaca'nın 2019 yılında yapmış olduğu tez çalışmasında da Rafadan Tayfa çizgi filmindeki değerler incelenmiş sonucunda çok sayıda olmasa da olumsuz öğelerin olduğu sahnelerinde varlığından söz edilmiştir. Doru çizgi filminde Patron'un sirkten kaçan hayvanlara kötü davranması gibi az sayıda da olsa olumsuz örnek içeren sahnelerin olması nedeniyle Karaca (2019) ve Şahin S. (2019)'in çalışmalarının sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Bunun dışında Doru çizgi filmde tespit edilen değerler arasında vatanseverlik değerine hiç yer verilmediği görülmüştür. Sadioğlu ve vd. (2018) yaptıkları araştırmada izlenen Rafadan Tayfa bölümlerinde vatanseverlik değerine yer verilmediğini ifade etmişlerdir. Sevim (2013)'in yaptığı üç yerli, üç yabancı yapım çizgi filmlerin izlenen bölümlerde vatanseverlik değerine yer verilmediğini saptamıştır. Aynı şekilde Ateş ve vd. (2021) Pisi çizgi filmi için aynı sonucu bulmuştur.

Doru çizgi filmde izleyiciye değerler aktarılırken sadece sözel ifadelerle değil; davranışlarla, jest, ses tonu ve mimikler ile de değerlerin aktarıldığı görülmüştür. Doru çizgi filmde yer verilen genç ve yaşlı karakterler; milli ve manevi değerlere önem veren, sevecen, bilge kişiliğe sahip, birbirleriyle sıkı dostluklar kuran, yardımsever kişiler olarak kurgulanmıştır. Bu da çocukların karakterler özdeşim kurmasını kolaylaştıracaktır.

Sonuçlar ve Öneriler

Yapılan betimsel araştırma sonucunda Doru çizgi filmde doğruluk, dürüstlük, saygı, sevgi, sabır, öz denetim, yardımseverlik, adalet ve sorumluluk değerlerine yer verildiği görülmüş ancak vatanseverlik değerine hiç yer verilmediği tespit edilmiştir. Olumlu ve olumsuz içeriklere sahip değerler bir arada düşünüldüğünde Doru çizgi filmde en çok yer verilen değerlerin sevgi değeri, sevgi değerine en yakın olan iki değer ise öz denetim ve yardımseverlik değeri olduğu görülmüştür. Doru çizgi filmde en az yer verilen değer ise adalet değeri olduğu tespit edilmiştir.

On kök değerden biri olan vatanseverlik değerine Doru çizgi filmde hem görsel hem de sözel ifadelerde rastlanmamıştır. Çizgi filmde 804 ifade de değerlerin ele alındığı gözlenmiştir. Bu değerlerden 60 tanesi olumsuz örnek teşkil eden sözel ve davranışsal ifadelerden oluşmaktadır. Bundan hareketle Doru çizgi filmde değerler aktarılırken çok az olsa da olumsuz ifadelerle yer verildiği tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda;

- Çizgi filmlerinde vatanseverlik değerine yer verilmesi,
- Çizgi filmlerinde adalet değerine daha çok yer verilmesi,
- Çocuk kanallarında yayımlanan diğer çizgi filmlerde farklı konular veya kök değerler açısından incelenebilir.

Kaynakça

- Altan, M. Z. (2011). Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), s. 53-57.
- Ateş, M. A.; Durmuşoğlu Saltalı, N. ve Asit, G. (2021). Pisi Çizgi Filminin İçerdiği Değerler Açısından İncelenmesi. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25: 506-522.
- Bozkurt, E. (2017). *Çocuk Oyunları İle Değerler Eğitimi* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara.
- Büyükbaykal, G. (2012). Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. (28): 31-44.
- Canatan, A. (2008). Toplumsal Değerler ve Yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1: 62-71.
- Çimen, M.F. (2019). *Kamu Yayıncısı TRT Çocuk Kanalında Yayımlanan Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara.
- Sayar K. ve Dinç, M. (2010). Televizyon ve çizgi filmlerin çocukların değer oluşumuna etkileri. https://www.tavsiyeeediyorum.com/makale_5354.html adresinden erişildi, erişim tarihi: 1.9.2023, Ağustos 2010 tarihli yazı, psikiyatri.org.tr web sayfasında yayımlanmıştır.

- İnan, T. (2016). Çocuk Medyasında Evrensel ve Yerel Değerlerin Aktarımı: TRT Çocuk Kanalı Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25, s. 200-212.
- Karaca, S. S. (2019). *Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi*. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İzmir.
- Karakuş, N. (2015). Okul Öncesi Döneme Hitap Eden Tema İçerikli Çizgi Filmlerin Değerler Eğitime Katkısı Yönünden Değerlendirilmesi (Niloya Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 30 (12): 251-277.
- Kaymak, N., Öğretir Özçelik, A.D. (2020). Evrensel Değerler Üzerine Bir İnceleme: Vikingler Çizgi Filmi Örneği. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 41: 26-43.
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (15): 170-189.
- Sevim, Z. (2013). *Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Bakımından Karşılaştırılması*, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Uşak.
- Sadioğlu, Ö., Turan, M., Dikmen, N., Yılmaz, M., Özkan, Y. (2018). Değerlerin Öğretiminde Çizgi Filmler: Rafadan Tayfa Örneği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19 (3): 240-251.
- Şahin, N. (2019). TRT'nin Çocuklara Yönelik Çizgi Filmlerinin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, 2: 1-10.
- Şahin, S. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi*. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Bolu.
- TRT Çocuk. (2021). Doru Çizgi Filmi, <https://www.trtcocuk.net.tr/video/kos-doru-kos> erişim tarihi: Mart 2021
- Turp Özdemir, Z. (2020). *Türkiye'de Çocuk Kanallarında Yayımlanan Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Bu Çizgi Filmlerin Türkçe Öğretimine Katkısı*. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul.
- Türkmen, N. (2013). Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 36 (2): 139-158.
- Yağlı, A. (2013). Çocuğun Eğitiminde Ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Caillou Ve Pepee Örneği, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 8 (10): 707-719.